

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

1. Nominis ratio, essentia, & obiectiua huius pœnæ extensio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94285](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94285)

est quippe vniuersalis negatiua propositio. Probo scot-
sim, & per partes. Primam: quia poenam sensus, quæ
passio, & proprium accidens damnationis suæ in vno-
quoque damnato est, nullus damnatus peccatis suis
augeri absolute meretur, nec vitior illa, damnato
alicui à Deo infligitur. v. g. vt audentius ignitur,
flagret, & intensius, incalcat, quam initio damna-
tionis arsit, & incaluit; vt nec Beati honestissimis
virtutum actibus, gloriæ, & status sui pedissequas dores
merentur augeri. Inde probo partem secundam de
omnino accidentalibus, & aduentitiis poenæ demerito.
Si enim ratione status termini, & defectus status
vix, nec Beati merentur premium, nec damnati sup-
plicium, quod eorum operationibus condigne, &
maximè, & accommodatissimè alias responderet, nec
supponitur ad antea merita, aut demerita in sta-
tu viæ à Deo donatum, & ab alterutris receptum;
ergo: quia status termini, & defectus status viæ abso-
luto merito, & demerito, poenæ, ac pramij eu-
iulvis, etiam apertissimi, & proportionatissimi viam om-
nino præcludunt. Gaudium beatorum, ac demonum
dolor, & tristitia de penitentiam agente peccatore,
& salute æterna eorum, felici aut infelici statui, ac-
cidentaliter adiungi, camque augere certum est; eis
vero, aut operum in alterutro statu mercedem, &
præmium, vel poenam à Deo obuenire negamus; sed
solum, vt charitatis erga alios in Beatis eximie, odij-
que, & inuidiæ erga homines effusissimæ in damnatis
affectus, fluctusque connaturalissimos.

QVÆSTIO III.

De poenæ sensus vniuersim sumpta.

ACTENS de poenâ damni, seu malis tam priua-
tivis, quam positivis, quæ demones (& idem
est de damnatis reliquis) ex parte intellectus, & vo-
luntatis à Deo patiuntur pro naturæ prioris ad eorum
à demonibus pertensionem, seu cognitionem dispo-
situm à nobis, definitumque est. Iam ad poenam, quæ
iisdem demonibus ex eorum malorum cognitione, ac
pertensione accrescit, ac poenâ sensus à Theologis
appellatur generatim examinandam procedimus. Dixi
generatim quia specialis poenâ sensus, ab igne demoni-
bus, & animabus separatis à corporibus, damna-
torum, quovisque ad iudicium vniuersale eisdem vaian-
tur iterum, & damnati resurgant, proveniens, seu, quo
pacto igne, etsi puri spiritus sint, ardeant, & inca-
lescant specialem difficilemque apud scholasticos, quæ-
stionem habet, post hanc generalem de poenâ sensus à
nobis subiiciendam. Sunt autem in hac generali quaestione
examinanda: eius essentia, obiectiva extensio, intensio,
duratio continua.

CERTAMEN I.

Nominis ratio, essentia, & obiectiva huius poenæ extensio.

Dicitur poenâ sensus, quia etsi spiritibus puris
nullus proprius sensus sit, quo pati sensibili-
ter propriè possint; non tamen, ab eis aliter, quam
malè, & disconuenientis obiecti cognitione, (quæ per-
sensio mentis eleganter dicitur, vt etiam intelligere
voce persensicare significatur) potest haberi: & in-
super, quia spiritualis prorsus poenâ hæc Daemonum,
& animarum, nec secundum se, & vt in se est, à no-
bis perceptibilis, nec explicabilis, sensibilis doloris, &
poenæ adiuncta potest solum, debetque percipi, ac eius

vocibus explicari. Et hæc de voce satis; de essentia ve-
ro poenæ huius, quæ sensus in damnatis dicitur da-
bium, nuper fecit nostri Atriage doctrina scd, &
subiect, 3. num. 59. §. Scotus in 2. sub initium ac de
eeps: vbi, vt sententia Scoti cert, vlt. memorandæ do-
ctrinæ emolliat, ex propria tamen sententia, docet
Dolorem demonum, & damnatorum de obiecto, quo-
vis ipsi malo, & disconuenienti physice non in actu
voluntatis, & displicentia, ac tristitia voluntatis dam-
nati, de eo obiecto, sed in eius perceptione, & actu
intellectus, quo formaliter à Damone, & damnato,
quovis cognoscitur, & intelligitur ipsi physice malum
& disconuenientis obiectum essentialiter consistere; & si
inde vitius, ex eius cognitione, & perceptione, in
qua dolor essentialiter stat, ea voluntatis de eodem
obiecto displicentia suboritur, qua dolere non de
obiectis ita disconuenientibus, vulgaris quæ pro-
priè, dicimur; Manus quippe, vel pes, vel caput
dolere etiam nobis, dici etiam propriè solet; sed ibi
appetitus, non resideret, nec eius organa, vt de per-
cepto ibi obiecto dolorifero, ac disconuenienti acta ap-
petitus doleamus, ac tristemur, sed solum sentia, ta-
ctusque percipitur.

2. Dicendum nihilominus est, cum communi ex-
terorum Theologorum Philosopherum, & peti-
tum lingue Latine: Dolorem obiecti doloriferi, in
figa, auctione, displicentia & tristitia appetitus ac
subinde in actu simili voluntatis damonum de obie-
cto ipsi physice disconuenienti, & malo essentialiter
consistere. Ratio est, quia dolor actualis de obiecto
physice malo, & disconuenienti secundum se specta-
to, non est, sed de malo, & disconuenienti cognito:
arqui cognitio mali, & disconuenientis physice non est
de malo, & disconuenienti physice cognito, vel pre-
specie alienas, vel proprias, sed de eo secundum se;
ergo cognitio de obiecto dolorifero, ac physice dis-
conuenienti, & malo, non est actualis dolor. Malum
ita de se innoscitur, vt vitæque lingue propriè loco
circumferatur, quod hispane dicimus, *que que no-
uem, cora. con, que no flora*, hoc est, *que no dicit*.
Minor est certa: quia ad cognitionem obiecti abso-
lutè talem, obiecti cognitio alia fuit obiectum cogni-
tum, aut præcognitum non supponitur; aut qui ad
præsuppositam eius cognitionem alia, & hæc alia,
& alia infinito regressu, & processu anterior causa,
& anterior præsupponitur. Probatur Secundo. Quia
delectatio, & gaudium de obiecto physice bono con-
uenienti, & delectabili contrarie opponitur; actuali
dolori de obiecto physice malo, disconuenienti, &
dolorifero: ergo actualis dolor eiusdem facultatis
actus sunt, cuius sunt gaudium, & delectatio: nempe
appetitio, non autem cognoscitio, aut intellectus
facultatis.

3. Tertio probatur à priori: quia bonum, & ma-
lum, qua talia, formaliter obiecta facultatis appeti-
titiuæ, & volutiuæ sunt, non cognoscitio, & intelec-
titiuæ; & si quia bonum, & malum, seu bonitas ipsa,
& malitia vera obiectiue, & cognoscibilia sunt, cognos-
ci, intelligique, qua vera obiectiue, & cognoscibi-
lia formaliter valeant; non autem formaliter, qua
bona, & delectabilia, seu mala, & dolorifera: qua
rationes materialiter solum respectu potentie cognos-
citiuæ, & intellectus se habent: ergo suis propriis
actibus in physice malum disconueniens, & dolori-
ferum, qua tale formaliter appetitus, & voluntas,
non vero facultas cognoscitiua feruntur. Locutiones
illæ oppositæ, partes, in quibus doloriferum obiectum
finitur primo, non autem, quibus dolor concipitur
designant: tantumque valent, dolere mihi ac dolere
(periti alunt) *pedes, caput*. Et similes locutiones quæ
ex cruciatu, & cruciari pedibus, cum actiue à crucian-
te, tum passiuè cruciati pedibus opponi possent, cum
idem cruciatus, & dolor significaret: sed eandem le-
cilem habent solutionem. Significat, nempe, eis locu-
tionibus, partes, quibus agens qualitatem doloriferum
inducit, eaque à patiente primo percipitur. Nec dubito,
quin phantasiæ organo vitio, aut ex sententia ex-
terna internam, & phantasma non possit elicere, cui
sensu

señsus tactus vigeret, & qualitas doloris in pede sentiretur, ac perciperetur actum doloris à viuentis non eliciendum, quia appetitui animalis facultati non proponeretur, ut actum doloris, conciperet, & fors ita in pluribus euenit.

5. Circa poenæ sensus obiecti uam extensionem, Soar, noster citatus ex c. 5. & p. d. 13. lect. 2. docuit dolorem, & tristitiam demonum de gloriæ & aliorum bonorum priuatione conceptam, non ad poenam sensus, sed damni pertineret citans pro se alios quia fide nescio quamvis Soar, in 4. d. 46. q. 1. a. 1. & Bannez. 1. p. ad q. 64. a. 3. d. b. 1. §. Quia suspensio fide dignius citetur. Probat, quia poena sensus, ea solum est, quæ de malis physicis positiuis habetur, ut in re præsentia de igne. v. g. quo demones torquentur tristitia, & dolor, & priuatiui autem mala, nec sunt, nec esse possunt, quæ neque ad ea poena sensus extendi. Hanc sententiam retulit, q. 1. cert. 1. n. 7. simul cum alia, quam Scoto, & Valquez pressis nomine, imponent Soar, ipse, & capite quarto, late, longèque refellit: quasi dani poenam n. gauerint, ubi eos ab hac impossura vindicauit, est quæstio de nomine solum cum illis esse posset, non de re, quomodo id, quod ex ipsis refertur, docuissent: de Patris vero Soar, sententia est non alia, quam de nomine etiam, posset esse cum ipso, disputatio, eam tamen huc, tanquam ad proprium locum distulimus, ubi ostendenda non est: quia, est cum Theologis reliquis conueniat, & quæcumque omnes, in poena demonibus de malis priuatiuis percepta admittant, ipse etiam admittit, ac imprimis ratione, voce, & nomine ab illis discedere non debet.

6. Secundum igitur est, Poena sensus damnatorum demonum, etiam ad obiecta omnia priuatiua mala, & disconuenientia, quibus in peccati poenam à Deo puniuntur, tota rei, & nominis proprietate, extenditur. Est Molinæ, prima pars, q. 64. articulo tertio, d. 1. §. Mihi contrarium Valquez, d. 242. c. 2. §. Mihi verò Alarcon d. 9. c. 8. n. 2. §. Duplicitur autem docuit Scotus, in 4. d. 50. q. 1. a. 4. conclus. 2. Et ceterorum Theologorum consensio atque locutio est: quod solo satis probata maneret, Probat, vltimus: quia poena sensus ea, & ideo dicitur quia sensus, & dolor mali physice, & disconuenientis obiecti percipitur: atque per se, & per omnes, mala physice & disconuenientia priuatiue eum & dolore à demonibus, & dantur aliis percipiunt, imò aliqua ex eis (ut gloriæ priuatiua) maiore sensu doloris, & tristitiæ q. a. reliqua mala positiua, quæ patiuntur, ergo priuatiuorum malorum dolor, & tristitia, poena re, & nomine sensus propriissime est: ac proinde poena sensus proprie dicta ad mala omnia priuatiua obiecta extenditur. Probat, vltimus, quia poenæ sensus, & damni diuisio non est obiectorum, nude sumptorum diuisio, alias, non in sensus, & damni, sed in positiua, & priuatiua in poenam fieri diuisio deberet: ergo est diuisio poenæ ex eis malis prouenientis demonibus, quatenus sensu doloris, & tristitiæ, quem in demonibus causant, veltuntur aut mala priuatiua atque ac positiua doloris, & tristitiæ sensum demonibus damnis causant, ac proinde, ea veltuntur: ergo æque sic sumpta, & veltuntur priuatiua mala ad poenam sensus pertinent, atque mala positiua, sic etiam considerata, & sensu doloris, & tristitiæ, quem in demonibus efficiunt veltunt.

6. Confirmatur ad hominem contra ipsum Soar, citato c. 4. ubi sententiam negantem poenam damni demonibus, quam Scoto, & nostro Valquez p. xer ipiorum tamen, ut ostendimus, q. 1. certam. 1. n. 1. sensum, & mentem tribuit) desellit: quia ante sensum doloris, & tristitiæ demonum (quo solum poenam fieri priuationem gloriæ illa sententia aiebat) priuatiua gloriæ, & reliqua mala priuatiua vere mala, & disconuenientia damnis demonibus sunt, & in poenam peccati ipsi à Deo dispositi ergo ante sensum doloris, & tristitiæ, ipsi damificantia, & nociua, ac poena est propria damni ipsorum. Hoc etiam, & fitum argumentum, cunctis Theologis, etiam Scoto, & Valquo, est contra sententiam illam à nullo Theologo, cogitatam, nedum assertam. Pergo tamen inde contra Soar, Mala priuatiua gloriæ, & aliorum bonorum secundum se sumpta, atque, ut obiecta, sensus doloris, & tristitiæ demonum nature priori præcedunt, sunt eis

Christoph. de Orreaga de Deo Vno, Tomus II.

damni poena: accessu autem sensus doloris, & tristitiæ, quo formaliter cruciantur demones, alia poena, abs dubio, demonibus accedit, quæ non erat, ubi ea priuatiua mala secundum se sumpta, & pro priori ad cogitationem demonum afferebant, & quæ poena illa damni, præcedens non sit, ergo alia quæ non, nisi sensus poena esse possit: Poena siquidem Demonum in poenam damni, & sensus adæquate per Theologos omnes, & Soar, ipsum diuiditur.

7. Fors dices: sensum doloris, & tristitiæ de malis illis priuatiuis disconuenientem etiam, & nociuum maxime demonibus esse, ac proinde intra damni poenam, ut partem illius debere reponi. Vide quid dicas. Idem siquidem de sensu doloris, & tristitiæ demonum, ob mala positiua à Deo ipsis in poenam disposita, & inflicta, dicere cogitis: ac proinde nullam, nisi damni poenam, peius, quam conficta, atque à nemine affecta sententia illa, quam impugabas, in demonibus admittes, vrigetur inde impugnatio, confirmatio proxima, quasi ad hominem facta contra Soar, ex eius impugnatio contra sententiam illam. Scoto, & Valquo attributam; etenim mala positiua Demonibus à Deo inflicta, atque, ut sensum doloris, & tristitiæ obiecta, pro natura priori præcedunt, nociua obiectiue, & damificantia Demonum sunt: quare ita secundum se sumpta, pro natura priori ad sensum doloris, & tristitiæ de eis à Demonibus conceptum poenam damni demonum esse negari non potest; & tamen accessu sensus doloris, & tristitiæ demonum de ipsis poena vltior sensus propria ipsdem demonibus sunt; ergo, & priuatiua mala gloriæ, &c. Quæ secundum se, & ut sensum doloris, & tristitiæ demonum de ipsis præcedunt, poena damni solum de demonibus sunt eo sensu pro natura posteriori accedente propria poena sensus demonibus sunt.

8. Dices Rursus, Poenam damni in solis priuatiuis malis hæcenus à Theologis admissam fuisse, à nemine autem, in malis positiuis, Cuius ratio ea esse videtur, quod mala positiua de se, & suapte natura sensus illius doloris, & tristitiæ demonum causatiua sunt: scilicet, autem, mala priuatiua, quæ, cum nihil sint, nihil, quare nec sui sensum ipsum doloris, & tristitiæ, agere in Demonibus possunt: unde secundum se sumpta, & considerata solum, ut damificantia nociua, & disconuenientia demonibus considerantur, poenæ damni sunt non sensus illius, cuius de se non sunt in demonibus causatiua: ut sunt de se, & suapte natura effectiua in illis positiua mala à Deo in poenam inflicta. Contra Primo. Quia si tem obiectiue sensus doloris, & tristitiæ causatiua de se, & natura sua demonibus sunt, priuatiua etiam mala, quibus à Deo puniuntur. Secundo: quia, & si aliam causalitatem præter obiectiua sensus illius mala positiua de se habeant: quæ de se, & natura sua sensum illum Demonum, & si non duplici, sicut positiua mala, vno tamen titulo, & causalitate causant, concernunt. Tercio: quia, & si conuenientia hæc sensus doloris, & tristitiæ demonum duplici titulo malis positiuis conueniat, non tollit tamen illis verum effectum formalem incommodandi se ipsis independentem ab alia actiuitate intrinseca, & obiectiua, & effectiua sensus illius: ergo secundum effectum illum formalem, & rationem veram, seipsis formaliter incommodandi Demones, eisque nocendi, esse, dicique verè poena propria damni possunt: quemadmodum, & mala eorum priuatiua ratione effectus illius formalis incommodandi se ipsis demones, eisque nocendi (quem verè habent) propterea poena damni eorum sunt; & si seipsis aliam obiectiua causalitatem sensus doloris, & tristitiæ de ipsis in Demonibus habent.

9. Ex his præclusa factis est eusio, cuius ex dictis ratio, quæ ipsi viam, locumque lacerare videbatur, sed fortius, adhuc ratio repellitur, & euasione via, ad rem præsentem obturatur. Non enim de poena sensus hominum damnatorum, post relictum orem, & vniuersale indicium agimus: in quorum corpora calore intensissimo crucianda igitur, qui positiuum malum damnatorum vniuersalissimum, & notissimum est natura sua actiuitatem ad

H h a sensus

